

(ترجمه غیررسمی)

پنجاه و سومین جلسه شورای حقوق بشر

بروزآوری شفاهی سارا حسین، رئیس کمیته مستقل بین‌المللی حقیقت‌یاب در مورد جمهوری اسلامی
ایران

ژنو

۱۴ تیر ۱۴۰۲

ریاست محترم، نمایندگان گرامی، ناظران، خانم‌ها و آقایان محترم،

افتخار دارم به نمایندگی از کمیته مستقل بین‌المللی حقیقت‌یاب در مورد جمهوری اسلامی ایران (کمیته حقیقت‌یاب)، همراه با همکاران عضو این کمیته، پروفیسور شاهین سردارعلی و خانم ویویانا کرسٹیچویچ، شورای حقوق بشر را مورد خطاب قرار دهم.

ماموریت ما، در بحبوحه اعتراضات بی‌سابقه سراسری در ایران، که در پی مرگ ژینا مهسا امینی ۲۲ ساله در بازداشت پلیس اخلاقی تهران آغاز شد، شکل گرفت. جرم فرض شده ژینا مهسا، عدم رعایت قوانین حجاب اجباری ایران بود. ده ماه از آن زمان گذشته است. تاکنون حق خانواده ژینا مهسا امینی بر دانستن حقیقت و دسترسی به عدالت تامین نشده است و ما نگران عدم انطباق تحقیقات داخل کشور با هنجارها و استانداردهای بین‌المللی حقوق بشر که دربرگیرنده الزاماتی چون سرعت عمل، استقلال و شفافیت در امر تحقیقات است، هستیم. عدم شفافیت پیرامون تحقیقات مربوط به مرگ در بازداشت مهسا ژینا امینی، همچنین با دستگیری و ادامه بازداشت دو روزنامه‌نگار زن، نیلوفر حامدی و الهه محمدی که اقدام به اولین خبررسانی و گزارش در رابطه با این واقعه کردند، به اثبات رسیده است.

در قطعنامه س-۱/۳۵، شورای حقوق بشر از «سرکوب خشونت‌آمیز معترضان مسالمت‌آمیز توسط نیروهای امنیتی» پس از مرگ در بازداشت مهسا ژینا، «دستگیری‌ها و بازداشت‌های خودسرانه، خشونت‌های جنسی و مبتنی بر جنسیت، توسل بی‌رویه به قوای قهریه، شکنجه و سایر رفتارهای غیرانسانی، ناپدیدسازی‌های قهری» و «جان باختن صدها تن از معترضان مسالمت‌آمیز»، عمیقاً ابراز نگرانی کرد. این شورا همچنین، در مورد «بدرفتاری فیزیکی، روانی و جنسی علیه زنان و دختران به علت استفاده آن‌ها از حقوق بشر و آزادی‌های بنیادین خود عمیقاً ابراز نگرانی کرد» و حقوق زنان و دختران در ایران را در محور قطعنامه بنیان‌گذار ماموریت این کمیته حقیقت‌یاب قرار داد.

عالیجنابان، خانم‌ها و آقایان محترم،

اخبار اعتراضات در ایران، مانند آذر ماه، زمانی که شورا در جلسه‌ای ویژه این ماموریت تحقیقاتی را بنیان نهاد، در صدر بولتن‌های روزانه خبری قرار ندارد. اما، موارد گزارش شده نقض حقوق بشر در ارتباط با اعتراضات، همچنان شنیده، گزارش و دریافت می‌شوند.

دولت ایران اعلام کرده است که ۲۲۰۰۰ نفر در ارتباط با اعتراضات مورد عفو قرار گرفته‌اند. این امر حاکی از آن است که افراد بیشتری مورد بازداشت قرار گرفته و یا با اتهامات مواجه شده‌اند. هیچ‌گونه اطلاعات رسمی و تفکیک شده درباره کسانی که شامل این عفو شده و در مورد ماهیت اتهامات علیه آن‌ها وجود ندارد. همچنین هیچ‌گونه اطلاعات رسمی در مورد کسانی که محکوم شده‌اند، کسانی که هنوز در بازداشت به سر می‌برند یا به علت شرکت در اعتراضات تفهیم اتهام شده‌اند وجود ندارند. مورد دیگر بانی نگرانی شرایط این عفوها است، به این معنی که بر اساس گزارش‌ها، معترضان وادار به «ابراز ندامت» شده و با امضای تعهدنامه مبنی بر اینکه در آینده مرتکب «جرایم مشابه» نخواهند شد در عمل مجبور به اقرار به مجرمیت شده‌اند. در میان کسانی که هنوز در بازداشت به سر می‌برند دست‌کم ۱۷ روزنامه‌نگار که بر اساس گزارش‌ها به علت خبررسانی در باره اعتراضات دستگیر شده‌اند، همراه با بسیاری از مدافعین حقوق بشر و وکلا که به دفاع از معترضان پرداخته‌اند وجود دارند. گزارشات حاکی از دستگیری و بازداشت معترضان، از جمله زنان و دخترانی که از رعایت قانون حجاب اجباری کشور خودداری می‌کنند، همچنان ظهور می‌کند.

کمیته حقیقت‌یاب همچنین، در مورد گزارش‌های ادامه‌دار از آزار و اذیت اعضای خانواده معترضان که خواهان دادخواهی و عدالت برای عزیزان خود، از جمله کودکانشان که در این اعتراضات کشته شده‌اند، هستند، جدا ابراز نگرانی می‌کند. همچنان گزارش‌های نگران‌کننده‌ای مبنی بر آزار و اذیت و ارباب خبرنگاران، وکلا و مدافعان حقوق بشر و خانواده آن‌ها در بستر اعتراضات وجود دارد.

مجازات‌های سنگین همچنان برای کسانی که در اعتراضات شرکت کرده‌اند، از جمله برای اعمالی که مصداق استفاده از حقوق محافظت شده تحت قوانین حقوق بشر بین‌المللی هستند، اعمال می‌شود. این مجازات‌ها پیرو روندهای قضائی فاقد شفافیت، و بدون رعایت اصول اولیه ناظر بر دادرسی‌های عادلانه و ضمانت‌های مقتضی روندهای کیفری اعمال می‌شوند. از ماه آبان، طبق گزارش‌ها، دست‌کم ۲۶ نفر در ارتباط با اعتراضات به مجازات اعدام محکوم و ده‌ها تن دیگر با اتهاماتی که می‌تواند منتهی به احکام اعدام شوند، مواجه شده‌اند. تکان‌دهنده‌تر اینکه احکام اعدام هفت مرد در پی دادرسی‌های شتابزده و موارد گزارش شده نقض جدی اصول دادرسی عادلانه، از جمله اتکا بر اعتراف‌های اجباری تحت شکنجه، به اجرا درآمده است. در تاریخ ۱۰ خرداد، در بحبوحه افزایش هشداردهنده و نگران‌کننده اعدام‌ها در کشور، رئیس قوه قضاییه ایران اعلام کرد که مقامات به اجرای احکام اعدام افراد محکوم به مرگ در ارتباط با اعتراضات ادامه خواهند داد.

ما از مقامات ایران خواستاریم تا اعدام افراد محکوم به مرگ در ارتباط با اعتراضات را متوقف کنند. همچنین درخواست مطرح شده خود مبنی بر با دسترسی به پرونده‌های قضایی، شواهد و مدارک، و

احکام کیفری صادره مربوط به تک تک این افراد را تکرار می‌کنیم. به علاوه، از مقامات ایران خواستاریم تمام اشخاصی را که به علت استفاده از حق مشروع تجمع مسالمت‌آمیز و گزارش‌رسانی در مورد اعتراضات در بازداشت به سر می‌برند را آزاد کنند.

ریاست محترم،

گزارش‌های موارد نقض حقوق زنان و دختران، و اشخاصی که در همبستگی با آن‌ها اقدام کرده‌اند در مرکز این ماموریت بنیان نهاده شده توسط شورای حقوق بشر قرار دارد.

کمیته حقیقت‌یاب از گزارش‌هایی که طبق آن‌ها تنها دو ماه پس از آغاز اعتراضات، یک سلسله مسموم‌سازی گزارشی در ده‌ها مدرسه در ۲۸ استان وقوع یافته و به طور مستقیم و غیرمستقیم، حقوق بشر هزاران دختر، از جمله حق بر آموزش این دختران را متاثر کرده است به شدت ابراز نگرانی می‌کند. گزارش‌هایی مبنی بر اینکه این مسموم‌سازی‌ها به عنوان ابزاری جهت تنبیه یا جلوگیری از مشارکت این دختران در اعتراضات هماهنگ و برنامه‌ریزی شده‌اند، به صورت مقتضی در چارچوب ماموریت این کمیته تحت تحقیق و بررسی است.

از جمله موارد دیگر بانی نگرانی جدی، در بستر سرکوب ادامه‌دار افراد مخالف حجاب اجباری، گزارش‌های مبنی بر بکارگیری فناوری‌های تشخیص چهره جهت تعیین هویت و دستگیری زنان و دخترانی است که از این قوانین از بنیان تبعیض‌آمیز پیروی نمی‌کنند. در عین حال، اطلاعات حاکی از تعلیق از تحصیل زنان و دختران دانشجو یا محرومیت‌شان از دسترسی به خدمات خوابگاه به علت سرپیچی‌شان از قانون حجاب اجباری و همچنین جریمه یا بسته شدن کسب‌وکارها به علت اعمال نکردن این قانون نیز در حال ظهور و انتشار است.

دو لایحه پیشنهادی با هدف افزایش مجازات زنان و دخترانی که قوانین حجاب اجباری را رعایت نمی‌کنند اخیراً جهت بررسی، از جمله به مجلس ارائه شده است. در صورت به تصویب رسیدن این لوایح، زنان و دختران، بیش از پیش در معرض خطرهای فزاینده خشونت، آزار و اذیت، و بازداشت‌های خودسرانه و تبعیض نهادینه شده قرار گرفته و این امر مانعی دیگر بر راه تعداد روبه‌رشد زنان و دخترانی که خواهان احقاق حقوق خود بر برابری و آزادی بیان و از جمله، حق آزادی انتخاب برای داشتن یا نداشتن حجاب خواهد بود.

ریاست محترم،

ماموریت این کمیته حقیقت‌یاب همانطور که در بند ۷ عملیاتی قطعنامه س-۱/۳۵ آمده، در سه لایه تصریح شده است. اول، انجام تحقیقات جامع و مستقل در رابطه با موارد نقض حقوق بشر گزارش شده در جمهوری اسلامی ایران در ارتباط با اعتراضات آغاز شده در ۲۵ شهریور ۱۴۰۱، به ویژه موارد نقض مربوط به زنان و کودکان. دوم، مشخص کردن حقایق مرتبط و شرایط پیرامون این موارد نقض گزارش شده. و سوم، گردآوری، منسجم کردن و تحلیل مدارک و شواهد مرتبط با این موارد نقض و حفظ و نگهداری آن‌ها، از جمله در راستای همکاری با هر گونه روندهای قضایی.

ما در انجام ماموریت خود، توجه ویژه‌ای به حوزه‌ها و حیطه‌های نگران‌کننده‌ای که در قطعنامه تصریح شده‌اند خواهیم داشت. این امر که آیا موارد منطبق با الگوهای خاصی هستند و علل ریشه‌ای محتمل و همچنین بستر مربوط حقوقی، تاریخی، اجتماعی و سیاسی آن‌ها چیست را مورد تحلیل و بررسی قرار خواهیم داد. پیرو درخواست این شورا، توجه ویژه‌ای به موارد گزارش شده نقض حقوق بشر که زنان و کودکان را تحت تاثیر قرار داده‌اند، و تبعات این موارد بر افراد از هویت‌های اثنیکی، مذهبی یا فرهنگی متنوع، خواهیم داشت. ما گزارش‌های حاکی از تاثیر مضاعف موارد نقض حقوق بشر بر اقلیت‌ها را به شکل مقتضی مورد تحقیق و بررسی قرار خواهیم داد. استناد به مدارک و شواهد ما را در این مسیر هدایت خواهند کرد و ما با اتکا به یافته‌هایمان مسئولین ارتکاب موارد نقض حقوق بشر را شناسایی خواهیم کرد.

هدف کمیته حقیقت‌یاب، تضمین ترویج و حفاظت از حقوق بشر است. از این رو، هر یک از اعضای این کمیته، در اجرای این ماموریت، متعهد به پایبندی به اصول استقلال، بی‌طرفی و وظیفه‌شناسی در راستای اصول و ارزش‌های منشور سازمان ملل متحد و اعلامیه جهانی حقوق بشر است. در این راستا، ما با تاکید و به وضوح اعلام کنیم که ما از هیچ دولت یا نهادی دستورالعمل نگرفته‌ایم و نخواهیم گرفت.

کمیته حقیقت‌یاب در مورد ایران اهمیت بسیار زیادی برای ارتباط برقرار کردن با مردم ایران و دولت قائل است. ما از عطف انتصاب‌مان، ۷ نامه به مقامات ایران ارسال کرده‌ایم. این نامه‌ها حاوی درخواست‌های مکرر برای بازدید از ایران جهت ملاقات با تمام افراد و نهادهای ذینفع و شنیدن مستقیم صدای کسانی که دستخوش این اعتراضات قرار گرفته‌اند یا در آن‌ها شرکت داشته‌اند، و مقامات و مسئولین دولتی و عمومی و به منظور گردآوری اطلاعات حیاتی در راستای تحقیقات‌مان بوده است. ما دیروز با «کمیته ویژه بررسی ناآرامی‌های سال ۱۴۰۱» منتصب توسط رییس جمهور ملاقات کردیم و کار این کمیته را در چارچوب استانداردها و اصول حقوق بشر بین‌المللی ناظر بر تحقیقات داخلی از جمله سرعت عمل، پایبندی به اصول استقلال، بی‌طرفی، شفافیت، و جامع و موثر

بودن مورد بررسی قرار خواهیم داد. ما همچنین ۳۷ گزارش دولتی که از تاریخ شهریور منتشر شده‌اند را مورد تحلیل و بررسی قرار داده‌ایم. اما تا این لحظه پاسخی به درخواست‌های‌مان برای دریافت اطلاعات و دسترسی به کشور دریافت نکرده‌ایم.

ریاست محترم،

در ماه بهمن کمیته‌حقیقت‌یاب در وبسایت خود فراخوانی برای ارسال و ثبت مدارک و شواهد به زبان‌های انگلیسی و فارسی منتشر کرد. ما از پاسخ‌های دریافتی سپاسگزاریم و از تمام اشخاص دارای اطلاعات مرتبط تقاضا داریم با ما تماس بگیرند.

هر شخصی که در معرض موارد نقض قرار گرفته از این حق برخوردار است که به طور مستقیم با کمیته حقیقت‌یاب ارتباط برقرار کند و از این طریق، دیدگاه‌های خود را به اطلاع این کمیته برساند و شواهد و مدارک خود را ارسال کند. متأسفانه، محدودیت‌های اعمال شده توسط دولت که تماس‌های اینترنتی تلفن ثابت و تلفن همراه را تحت تاثیر قرار می‌دهد، موانعی بزرگ برای استفاده از این حق ایجاد می‌کند.

ما در تلاشیم بر این چالش‌ها غلبه کنیم و کانال‌های امنی برای گفتگو با هر شخصی که مایل به ارتباط با ما است برقرار کنیم. ما از رویکردی قربانی و بازمانده محور در راستای اولویت دادن به امنیت، حقوق و کرامت قربانیان و بازماندگان نقض حقوق بشر و حفاظت از آن‌ها پیروی می‌کنیم. ما طیف وسیعی از صداهای مختلف مردم را خواهیم شنید و تضمین می‌دهیم که یافته‌هایمان متکی بر طیفی وسیع و جامع از اطلاعات خواهد بود. ما هر گونه مورد گزارش شده آزار و اذیت، ارعاب، انتقام‌جویی یا تهدید علیه شاهدان، قربانیان و بازماندگان و سایر منابع و هر گونه دخالت در روند تحقیقات‌مان را، پیرو قطعنامه ۲/۱۲ شورای حقوق بشر، به این شورا و به دبیر کل گزارش خواهیم داد.

ریاست محترم،

در پایان، درخواست خود از دولت جمهوری اسلامی ایران، مبنا بر همکاری کامل با این کمیته و تضمین این دولت به این امر که تمام افرادی که در معرض نقض حقوق بشر قرار گرفته‌اند امکان بدون مانع و امن جهت فراهم کردن مدارک و شواهد دارند، تکرار می‌کنیم.

مقامات جمهوری اسلامی ایران تعهد دارند حقوق همگان مبنا بر عدم تبعیض آزادی از خشونت را، تضمین کنند. زنان و دختران از این امر مستثنا نیستند.

مقامات همچنین وظیفه اولیه تضمین پاسخگوسازی برای ارتکاب نقض حقوق بشر گزارش شده در ارتباط با اعتراضات آغاز شده در ۲۵ شهریور ۱۴۰۱ را دارند. این تعهد شامل تعقیب کیفری و مجازات مسئولین این موارد نقض، جبران خسارت تمام قربانیان و بازماندگان، و رسیدگی به علل ریشه‌ای موارد نقض است.

مردم ایران، از جمله زنان و دختران، از حقوق بنیادین برابری، دانستن حقیقت، دسترسی به عدالت و جبران خسارت برخوردارند. در ماه‌های پیش رو نهایت تلاش خود را خواهیم کرد تا از مردم ایران در راه تحقق مطالبات و آرزوهای مشروع‌شان حمایت کنیم.

سپاسگزارم